

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 28.1.2005
KOM(2005) 20 koncno

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Strategija Skupnosti za živo srebro

{SEC(2005) 101}

1. UVOD

Decembra 2002 je Komisija Svetu predstavila poročilo v zvezi z živim srebrom iz kloralkalne industrije¹. To poročilo je obravnavalo vprašanje, kaj storiti z 12–15 tisoč tonami presežnega živega srebra, ki je posledica ukinjanja postopka z živosrebrnimi celicami v sektorju. Svet se je odzval tako, da je Komisijo pozval k predstavitvi „uskajane strategije ... z ukrepi za zaščito zdravja ljudi in okolja pred izpusti živega srebra, ki bo temeljila na konceptu življenjskega cikla in bo pri obravnavi vprašanj upoštevala proizvodnjo, uporabo, ravnanje z odpadki in emisije.“ Strategija nudi tudi podlago za prispevek Skupnosti k mednarodnim razpravam o živem srebru na Svetu UNEP februarja 2005.

Temu sporočilu je priložena Širša presoja vplivov², ki podrobno obravnava problem živega srebra in različne politične možnosti. Upošteva tudi mnoge pripombe o potrebi po ukrepanju, ki so jih dali udeleženci med posvetovanjem interesnih skupin o strategiji; postopki in rezultati posvetovanja so opisani v Širši presoji vplivov.

2. PROBLEM ŽIVEGA SREBRA

2.1. Nevarnost živega srebra

Živo srebro in njegove spojine so močno strupene za ljudi, ekosisteme in prosto živeče živali. Problem onesnaženja z živim srebrom, ki se je na začetku zdel akutnega in lokalnega značaja, velja danes za globalen, razširjen in kroničen problem. Visoki odmerki živega srebra so lahko smrtno nevarni za ljudi, vendar pa lahko imajo tudi relativno nizki odmerki resne škodljive učinke na razvoj živčnega sistema in so bili pred kratkim povezani z morebitnimi škodljivimi vplivi na kardiovaskularni in imunski sistem ter sistem razmnoževanja. Živo srebro zavira tudi mikrobiološko aktivnost v zemlji in velja za prednostno nevarno snov na podlagi direktive o okviru na področju vodne politike³.

Živo srebro je obstojna snov in se v okolju lahko spremeni v metil živo srebro, svojo najbolj strupeno pojavno obliko. Metil živo srebro hitro prehaja placentno pregrado in krvno-možgansko pregrado ter že pred rojstvom ovira duševni razvoj. Zato je izpostavljenost žensk v rodnem obdobju ter otrok zelo problematična.

Največji vir izpostavljenosti živemu srebru za večino ljudi v razvitih državah je vdihavanje hlapov živega srebra iz zobnih amalgamov. Izpostavljenost metil živemu srebru je večinoma posledica prehrane. Metil živo srebro se nalaga zlasti v prehranjevalnih verigah vodnih ekosistemov, zato so skupine prebivalstva, ki zaužijejo veliko količino rib in morske hrane, še posebej ogrožene.

¹ KOM(2002) 489 konč., 6.9.2002.

² SEC(2005) 101.

³ Direktiva 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike, UL L 327, 22.12.2000, kakor je bila nazadnje spremenjena z Odločbo 2001/2455/ES o določitvi seznama prednostnih snovi na področju vodne politike, UL L 331, 15.12.2001.

Za večino ljudi v srednji in severni Evropi bioindikatorji kažejo stopnjo izpostavljenosti, ki je pod mednarodno priznanimi varnimi stopnjami metil živega srebra. Za večino ljudi v obalnih območjih sredozemskih držav ter okoli 1–5% prebivalstva v srednji in severni Evropi pa je stopnja izpostavljenosti blizu tem vrednostim, medtem ko jih za veliko število sredozemskih ribiških skupnosti ter med prebivalstvom Arktike močno presega.

2.2. Globalni vidik

Čeprav se živo srebro sprošča iz naravnih virov, kot so vulkani, so dodatni izpusti iz antropogenih virov, kot sta kurjenje premoga in uporaba v proizvodih, pripeljala do precejšnjega povečanja izpostavljenosti in odlaganja v okolju. Izpusti v preteklosti so povzročili tudi veliko količino živega srebra v okolju na globalni ravni, ki se neprestano sprošča, odlaga in znova sprošča. Nadaljnje emisije še dodatno povečujejo količino živega srebra, ki kroži med zrakom, vodo, usedlinami, zemljo in živimi organizmi.

Povišane koncentracije živega srebra se pojavljajo v mnogih delih sveta. V nekaterih primerih je to posledica lokalnih virov, zlasti pridobivanja zlata v majhnem obsegu v Južni Ameriki, Afriki in Aziji. Živo srebro pa se lahko kot onesnaževalo preko meja prenaša tudi na globalni ravni na območja, ki so zelo oddaljena od njegovega vira. To pomeni, da kratkotrajna lokalna onesnaženost prispeva k dolgoročni globalni onesnaženosti. To je pripeljalo tudi do onesnaženja območij, ki nimajo nikakršnih virov živega srebra oziroma jih imajo zelo malo, kakor je na primer Arktika.

3. CILJI

Ključni cilj je znižanje stopenj živega srebra v okolju ter izpostavljenosti ljudi, zlasti za metil živo srebro v ribah. Rešitev problema metil živega srebra pa bo verjetno trajalo desetletja, saj so sedanje stopnje posledica preteklih emisij in bo za njihovo znižanje tudi brez nadaljnjih izpustov potrebnega precej časa. Skupnost je storila že precej za znižanje emisij in uporabe živega srebra. To pa ne pomeni, da ni mogoče narediti še več, temveč daje še večji pomen doslednemu izvajanju obstoječih ukrepov s strani držav članic in napredku na globalni ravni.

Zato so cilji strategije naslednji:

- zmanjšanje **emisij** živega srebra,
- zmanjšanje dajanja živega srebra v promet z zmanjševanjem **ponudbe** in **povpraševanja**.
- Dolgoročno reševanje vprašanja **presežkov** živega srebra in obstoječih **rezerv** (v proizvodih, ki se še vedno uporabljajo ali so uskladiščeni).
- Zaščita pred **izpostavljenostjo** živemu srebru.
- Izboljšanje **poznavanja** problema živega srebra in možnih rešitev.
- Podpora in spodbujanje **mednarodnih ukrepov** v zvezi z živim srebrom.

V nadaljevanju so za vsak cilj opisani koraki, vrzeli in dodatni potrebni ukrepi. Kratkoročno obdobje pomeni 2 leti, srednjeročno pa 4–6 let. Po pregledu strategije bodo določeni dolgoročni ukrepi.

4. ZMANJŠANJE EMISIJ

Količina izpustov živega srebra se je na splošno povečala z industrializacijo. Globalne atmosferske emisije so se v obdobju 1990–2000 povečale za približno 20 %. Evropske emisije so v tem obdobju sicer padle za 60 %, kljub temu pa Evropa ostaja glavni vir živega srebra, ki se odlaga na drugih kontinentih in na Arktiki.

Eden glavnih virov izpustov živega srebra je kurjenje premoga. Kurjenje premoga v obratih s kapaciteto nad 50 MW_{th}, in tudi drugi večji viri, kakor je kovinska, cementna in kemijska industrija, so zajeti v Direktivi IPPC⁴ in Direktivi 2001/80/ES⁵.

Direktiva IPPC je zato ključni instrument Skupnosti za zmanjšanje emisij živega srebra in drugih onesnaževal. Odobritev obratov IPPC, z nekaj izjemami iz nekaterih novih držav članic, naj bi bilo zaključeno do 30. oktobra 2007. Komisija izdaja serijo referenčnih dokumentov (BREF) o najboljših razpoložljivih tehnologijah (BAT) v podporo izvajanju Direktive IPPC.

Ukrep 1. Komisija bo proučila, kakšni so učinki izvajanja Direktive IPPC na emisije živega srebra in bo po predložitvi podatkov v okviru zahtev po poročanju o izvajanju Direktive IPPC in v register EPER⁶ ter v okviru obsežnega pregleda strategije do konca leta 2010 ugotovila, ali so potrebni nadaljnji ukrepi, kakor je določitev mejne vrednosti emisij za Skupnost. To vključuje pregled pozitivnih učinkov nadzorov, ki jih je treba izvesti do 1. januarja 2008 na podlagi Direktive 2001/80/ES za zmanjšanje emisij žveplovega dioksida iz velikih kurilnih naprav.

Ukrep 2. Komisija bo spodbudila države članice in industrijski sektor, da zagotovijo več informacij o izpustih živega srebra in tehnikah preprečevanja in nadzora, tako da bo mogoče oblikovati sklepe o pomoči dokumentov BREF pri nadaljnjem zmanjševanju emisij. Druga izdaja dokumentov BREF o kloralkalni industriji bo vsebovala informacije o nevarnosti izpustov, ki lahko nastanejo z razgradnjo živosrebrnih celic.

Pomembni viri živega srebra so tudi majhne kurilne naprave in kurjenje premoga v zasebnih hišah. Nadzor takšnih naprav je lahko bolj stroškovno učinkovit, če ne poteka na podlagi posameznega onesnaževala, temveč več snovi. Tak koncept je bil uporabljen že v programu Čisti zrak za Evropo (CAFE) za „klasična“ onesnaževala zraka, kot sta amoniak in žveplov dioksid.

⁴ Direktiva Sveta 96/61/ES z dne 24. septembra 1996 o celovitem preprečevanju in nadzorovanju onesnaževanja, UL L 257, 10.10.96.

⁵ Direktiva 2001/80/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2001 o omejevanju emisij nekaterih onesnaževal v zrak iz velikih kurilnih naprav, UL L 309, 27.11.2001.

⁶ Odločba Komisije 2000/479/ES z dne 17. julija 2000 o izvajanju Evropskega registra emisij onesnaževal (EPER) skladno s členom 15 Direktive Sveta 96/61 o celovitem preprečevanju in nadzorovanju onesnaževanja okolja, UL L192, 28.7.2000.

Ukrep 3. Komisija bo v letu 2005 v okviru širše ocenitve programa CAFE proučila možnosti za zmanjšanje emisij živega srebra zaradi izgorevanja premoga v majhnem obsegu.

Nekatere države članice ugotavljajo, da je zobni amalgam pomemben vir emisij živega srebra, ki se sprošča prek zobne kirurgije in upepeljevanja. Ravnanje z odpadki zobnega amalgama ureja zakonodaja Skupnosti o ravnanju z odpadki⁷.

Ukrep 4. Komisija bo leta 2005 preverila, kako države članice uresničujejo zahteve Skupnosti o ravnanju z odpadki zobnega amalgama, in bo nato sprejela ustrezne ukrepe za zagotavljanje pravilne uporabe zakonodaje.

Emisije iz sežigalnic niso zajete v zakonodaji Skupnosti, temveč s predpisi številnih držav članic; zanje velja Priporočilo OSPAR. Poročila o emisijah, ki jih sestavijo pogodbenice tega priporočila – prvo bi naj bilo oddano do 30. septembra 2005 – bodo pokazala, kakšna je učinkovitost ukrepov in ali so potrebni nadaljnji ukrepi. Podobni nadzor se priporoča tudi za druge države članice, v katerih se opravlja upepeljevanje.

V širšem smislu bo predlog za direktivo o prednostnih snoveh iz direktive o okviru na področju vodne politike vključeval standarde kakovosti za živo srebro, ki jih bo treba upoštevati do leta 2015, kar bo na primer pomembno v zvezi z odobritvijo obratov IPPC. S sprejetjem ukrepov se bo začelo 20-letno obdobje iz direktive o okviru na področju vodne politike, ki velja za ustavitev ali postopno odpravo odvajanja, emisij in uhajanja.

5. ZMANJŠANJE PONUDBE

Na svetovnem trgu poteka prosta trgovina živega srebra. Sedanja svetovna ponudba znaša okoli 3.600 ton na leto. EU je z okoli 1.000 tonami neto izvoza na leto glavni izvoznik živega srebra. Cena živega srebra, ki je bila najvišja v šestdesetih letih dvajsetega stoletja, je od takrat naprej močno padla in ostala večji del prejšnjega desetletja razmeroma stabilna z okoli 5 EUR na kilogram. Zato je gospodarski vpliv trgovanja z živim srebrom zelo majhen. Nizka cena in visoka ponudba spodbujata tudi nadaljnjo uporabo živega srebra zunaj Evrope za dejavnosti, kot je sektor pridobivanja zlata.

Spojine živega srebra, ki se uporabljajo kot pesticidi, so zajete v Rotterdamski konvenciji o postopku soglasja po predhodnem obveščanju za določene nevarne kemikalije in pesticide v mednarodni trgovini. V Skupnosti se navedena konvencija izvaja s pomočjo Uredbe (ES) št. 304/2003⁸, ki prepoveduje tudi izvoz toaletnih mil, ki vsebujejo živo srebro, in zahteva obveščanje o izvozu spojin živega srebra za vse druge uporabe. Za trgovanje s kovinskim živim srebrom ni nobenih omejitev na ravni

⁷ Odločba Komisije (2000/532/ES) z dne 3. maja 2000 o nadomestitvi Odločbe 94/3/ES o oblikovanju seznama odpadkov skladno s členom 1(a) Direktive Sveta 75/442 o odpadkih in Odločbe Sveta 94/904 o oblikovanju seznama nevarnih odpadkov skladno s členom 1(4) Direktive Sveta o91/689/EGS o nevarnih odpadkih, UL L226/3, 6.9.2000 (kakor je bila spremenjena).

⁸ Uredba (ES) št. 304/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o izvozu in uvozu nevarnih kemikalij, UL L 63, 6.3.2003.

Skupnosti ali mednarodni ravni. Vendar pa analiza v okviru Širše presoje vplivov kaže, da je treba izvoz živega srebra iz Skupnosti postopno opustiti.

Ukrep 5. Komisija namerava predlagati spremembo Uredbe (ES) št. 304/2003, da se postopno opusti izvoz živega srebra iz Skupnosti do leta 2011, kot proaktiven prispevek k predlaganemu prizadevanju, organiziranem v svetovnem merilu, za postopno opustitev proizvodnje živega srebra in ustavitve ponovnega vstopa presežkov na trg, kakor je opisano v razdelku 10.

Največji svetovni dobavitelj živega srebra je špansko državno podjetje MAYASA. V skladu s dogovorom iz leta 2001 MAYASA odkupuje presežek živega srebra v kloralkalnem sektorju EU za nadaljnjo prodajo. MAYASA tudi prodaja živo srebro, proizvedeno iz rude, ki jo kopljejo v mestu Almadén v Španiji. Proizvodnja živega srebra v mestu je bila z okoli 2.800 tonami največja leta 1941, od takrat naprej pa je padla skupaj s padcem trga ter pred nedavnim, ko je kloralkalna industrija našla alternativni vir. Pred nedavnim je skupna ponudba podjetja MAYASA letno znašala okoli 1.000 ton živega srebra.

Širša presoja vplivov je pokazala, da tudi brez prepovedi izvoza v prid prenehanju teh dejavnosti govorijo že sami negativni vplivi, ki jih imajo na okolje primarno pridobivanje in proizvodnja živega srebra ter njuna vprašljiva ekonomska sposobnost. Španija je izjavila, da sta bila pridobivanje in proizvodnja živega srebra v mestu Almadén začasno ustavljena že pred sprejetjem te strategije in da ne predvidevajo ponovnega začetka teh dejavnosti.

Komisija priznava zgodovinski, gospodarski in socialni pomen proizvodnje živega srebra in trgovanja z njim v mestu Almadén, ki izvirata iz časa Rimljanov. Poleg tega si Komisija tudi močno prizadeva za pomoč pri razvoju novih možnosti za gospodarstvo in zaposlitev. To območje je že upravičeno za podporo Skupnosti kot del regije Cilja 1 (Castile-la-Mancha) in bo po pričakovanjih ostalo upravičeno zanjo tudi v naslednjem programskem obdobju strukturnega sklada.

6. ZMANJŠANJE POVPRŠEVANJA

Svetovno povpraševanje po živem srebru znaša okoli 3.600 ton na leto in je leta 2003 v takratnih petnajstih državah članicah znašalo okoli 300 ton. Uporaba živega srebra se zmanjšuje tako na svetovni ravni kot na ravni EU, vendar pa ostaja še nekaj pomembnih uporab. V svetovnem merilu je najpomembnejša uporaba v sektorju pridobivanja zlata, za proizvodnjo baterij in kloralkalno industrijo, ki skupaj pokrivajo 75 % vse porabe živega srebra. Od teh je v EU trenutno pomembna le kloralkalna industrija, čeprav postopek z živosrebrnimi celicami ne velja za najboljšo razpoložljivo tehnologijo⁹ v okviru Direktive IPPC in se postopno opušča. Znano je, da je uporaba živega srebra v sektorju pridobivanja zlata pomembna zlasti v Francoski Gvajani (kjer francoske oblasti razmišljajo o prepovedi), ne pa tudi v

⁹ Referenčni dokument o najboljši razpoložljivi tehnologiji (BAT) v kloralkalni proizvodni industriji, ki ga je Komisija sprejela decembra 2001, <http://eippcb.jrc.es>.

evropskem delu EU. Direktiva 91/157/EGS¹⁰ omejuje uporabo živega srebra v baterijah.

Ker kloralkalna industrija postopno opušča uporabo živosrebrnih celic, bo postal zobni amalgam glavni vir živega srebra v EU. Zato je primerno ponovno preučiti možnosti za uporabo nadomestnih snovi. To je zlasti pomembno zato, ker države članice sicer lahko spodbujajo uporabo nadomestnih snovi, vendar pa imajo v zvezi z uporabo omejevalnih nacionalnih ukrepov malo manevrskega prostora, saj zobni amalgam spada v področje uporabe Direktive o medicinskih pripomočkih¹¹.

Ukrep 6. V kratkoročnem obdobju bo Komisija prosila Strokovno skupino za medicinske pripomočke, da preučijo uporabo živega srebra v zobnem amalgamu, in bo vprašala Znanstveni odbor za zdravje in tveganja za okolje, ali so po njegovem mnenju primerni dodatni ureditveni ukrepi.

Glavna skupina proizvodov iz živega srebra, ki ni zajeta v zakonodajo Skupnosti, je merilna in kontrolna oprema. Komisija bo predstavila predloge za vključitev medicinskih pripomočkov in merilnih in kontrolnih instrumentov v področje uporabe Direktive 2002/95/ES¹², ki že zajema svetilno in drugo električno in elektronsko opremo. Vendar pa se nekatere pomembnejše uporabe živega srebra v tej skupini proizvodov (termometri, merilniki krvnega pritiska in barometri) ne nanašajo na električno ali elektronsko opremo, zato niso zajeti v Direktivo. Širša presoja vplivov je pokazala, da so na tem področju primerni dodatni ukrepi.

Ukrep 7. Komisija namerava leta 2005 predlagati spremembo Direktive 76/769/EGS¹³, da se omeji dajanje v promet neelektrične in neelektronske merilne in kontrolne opreme, ki vsebuje živo srebro, za široko porabo in zdravstveno varstvo.

Ukrep 8. Komisija bo v kratkoročnem obdobju nadalje preučila preostalih nekaj proizvodov in načinov uporabe v EU, ki uporabljajo majhne količine živega srebra. V srednjeročnem in dolgoročnem obdobju se lahko zgodi, da bo potrebno za vse preostale uporabe pridobiti dovoljenje in preučiti možnosti uporabe nadomestnih snovi, na podlagi predlagane Uredbe REACH¹⁴, ko bo ta sprejeta.

7. PRESEŽKI IN ZALOGE

Največji lastnik živega srebra v EU je kloralkalna industrija. Zaradi nameravane postopnega opuščanja izvoza bo potrebno veliko količino tega živega srebra uskladiščiti ali odstraniti. Nekatere države članice že razvijajo politike na tem

¹⁰ Direktiva Sveta 91/157/EGS z dne 18. marca 1991 o baterijah in akumulatorjih, ki vsebujejo nekatere nevarne snovi, UL L 078, 26.3.91.

¹¹ Direktiva Sveta 93/42/EGS z dne 14. junija 1993 o medicinskih pripomočkih, UL L 169, 12.7.93.

¹² Direktiva 2002/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. januarja 2003 o omejevanju uporabe nekaterih nevarnih snovi v električni in elektronski opremi (RoHS), UL L 37, 13.2.2003.

¹³ Direktiva 76/769/EGS o približevanju zakonodaj, predpisov in upravnih določb držav članic v zvezi z omejitvami dajanja v promet in uporabe nekaterih nevarnih snovi in pripravkov, UL L 262, 27.9.76.

¹⁴ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o registraciji, vrednotenju, dovoljevanju in omejevanju kemikalij (REACH), o ustanovitvi Evropske agencije za kemikalije in o spremembi Direktive 1999/45/ES in Uredbe (ES) {o obstojnih organskih onesnaževalih}, KOM(2003) 644 konč., 29.10.2003.

področju¹⁵. Širša presoja vplivov je pokazala, da bi bila trajna odstranitev z vidika okolja najboljša možnost, čeprav bi bila uresničitev takšnega koncepta na ravni Skupnosti trenutno predraga in tehnično negotova. Zato je potreba po opredelitvi stroškovno učinkovitih ukrepov za shranjevanje pomembno področje, ki zahteva nadaljnjo obravnavo.

Ukrep 9. Komisija bo sprejela ukrepe za skladiščenje živega srebra iz kloralkalne industrije, katerih časovni načrt bo usklajen z nameravano opustitvijo izvoza živega srebra do leta 2011. Komisija bo najprej proučila možnosti za dogovor z industrijskim sektorjem.

Velika količina živega srebra se nahaja tudi v proizvodih, ki so že v prometu. Ko izdelek postane „odpadek“, ima v skladu s sedanjo politiko Skupnosti predelava prednost pred odstranitvijo. Mogoče bi bilo tudi proučiti možnosti aktivnejšega zbiranja in recikliranja živega srebra. Vendar pa po mnenju nekaterih držav članic živega srebra ne bi smeli predelovati za ponovno uporabo, temveč bi ga bilo treba vzeti iz prometa in uskladiščiti ali odstraniti.

Ukrep 10. Komisija bo v kratkoročnem in srednjeročnem obdobju proučila, kaj storiti z živim srebrom v proizvodih, ki so že v prometu.

8. ZAŠČITA PRED IZPOSTAVLJENOSTJO ŽIVEMU SREBRU

V svojem nedavnem mnenju o tveganju zaradi živega srebra v hrani¹⁶ je Evropska agencija za varno hrano (EFSA) ugotovila, da ljudje, ki zaužijejo veliko rib in ribjih proizvodov, zlasti velikih rib roparic, lahko dosežejo ali presežejo ugotovljene varne stopnje. Komisija trenutno proučuje možnosti za obvladovanje tveganj na podlagi tega mnenja EFSA, vključno z mejnimi vrednostmi iz Uredbe (ES) št. 466/2001¹⁷ glede vsebnosti živega srebra v ribjih izdelkih. Vendar manevrskega prostora za znižanje teh vrednosti ni veliko. Potrebne so torej tudi druge rešitve, kot so nasveti za ciljno skupino potrošnikov, ki jih izdajo Komisija¹⁸ in države članice.

Ukrep 11. Agencija EFSA bo v kratkem opravila nadaljnjo preiskavo zaužitja različnih vrst rib in morske hrane med občutljivimi skupinami prebivalstva (npr. nosečnicami, otroci).

Ukrep 12. Komisija bo dodatne informacije o živem srebrom v hrani zagotavljala sproti, ko bodo novi podatki na voljo. Nacionalne organe bo spodbujala, da ljudem delijo nasvete, prilagojene lokalnim posebnostim.

¹⁵ Švedska je na primer uvedla zahtevo po stabilizaciji in shranjevanju živega srebra globoko v živi skali, medtem ko Nemčija proučuje možnost shranjevanja kovinskega živega srebra v zaprtih rudnikih soli.

¹⁶ http://www.efsa.eu.int/science/contam/contam_opinions/259_en.html.

¹⁷ Uredba Komisije (ES) št. 466/2001 z dne 8. marca 2001 o določitvi mejnih vrednosti nekaterih kontaminantov v živilih, UL L 77, 16.3.2001.

¹⁸ http://europa.eu.int/comm/food/food/chemicalsafety/contaminants/information_note_mercury-fish_12-05-04.pdf.

Zakonodaja Skupnosti omejuje tudi vsebnost živega srebra v pitni vodi¹⁹. Nedavno sprejeta 4. hčerinska direktiva o kakovosti zraka²⁰ ne določa ciljne vrednosti ali standarda kakovosti za živo srebro – stopnje, ugotovljene v zunanjem zraku, so namreč pod tistimi, za katere se šteje, da imajo negativne učinke na zdravje – pri čemer bo treba izmeriti koncentracije in odlaganje in na podlagi teh meritev pripraviti geografski in časovni prikaz trendov.

Obstoječa zakonodaja Skupnosti o varnosti in zdravju pri delu vzpostavlja ustrezen okvir za zaščito delavcev pred tveganji, ki ogrožajo njihovo zdravje in varnost zaradi izpostavljenosti živemu srebru. V skladu s tem okvirom Komisija pripravlja mejno vrednost za poklicno izpostavljenost živemu srebru.

Širše gledano bo ukrepanje potekalo v okviru Evropskega akcijskega načrta za okolje in zdravje 2004–2010²¹, ki bo izboljšal ugotavljanje izpostavljenosti ljudi prek vzpostavitve celovitega spremljanja okolja in hrane ter z odkrivanjem možnosti za usklajen pristop k biološkemu monitoringu. Načrt bo zajel vrsto dejavnikov, ki obremenjujejo okolje, vključno z živim srebrom.

9. IZBOLJŠANJE POZNAVANJA

Vrzeli v poznavanju problema živega srebra in morebitnih rešitev je mogoče zapomniti z raziskavami, razvojem in pilotnimi projekti. Področja, ki se jim bo treba nameniti pozornost, vključujejo učinke na človekovo zdravje, kako se živo srebro giblje ali zadržuje v okolju ter občutljivost ekosistemov in toksičnost živega srebra. Prizadevanja morajo biti usmerjena tudi v reševanje vprašanj, povezanih z živim srebrom v proizvodih, z emisijami in odpadki in zlasti z razvojem tehnik za zmanjševanje izpustov živega srebra zaradi izgorevanja premoga in drugih večjih energetskih virov, ter v predelavo, stabilizacijo in trajnim odstranjevanjem presežnega živega srebra in odpadkov, ki vsebujejo živo srebro.

Ukrep 13. Prednostne naloge pri raziskavah živega srebra bodo oblikovane v okviru 7. okvirnega programa RTD in drugih ustreznih mehanizmov financiranja.

10. PODPORA IN SPODBUJANJE MEDNARODNEGA UKREPANJA

Pomembno je doseči napredek pri reševanju problema živega srebra v svetovnem merilu, zlasti v smislu zmanjševanja emisij, kakor tudi na področju zmanjševanja povpraševanja in ponudbe.

Obstaja precej možnosti za zmanjševanje emisij živega srebra in za spodbujanje uporabe najboljših razpoložljivih tehnologij, zlasti v sektorjih energije, kovin in cementa ter kloralkalnem sektorju in sektorju odpadkov. Ukrepi EU so že znatno

¹⁹ Direktiva Sveta 98/83/EGS z dne 3. novembra 1998 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, UL L 330, 5.12.98.

²⁰ Predlagana Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z arzenom, kadmijem, živim srebrom, nikljem in policikličnimi aromatičnimi ogljikovodiki v zunanjem zraku, KOM(2003) 423 konč., 16.7.2003. Končno besedilo še bilo ni objavljeno v Uradnem listu.

²¹ KOM(2004) 416 konč., 9.6.2004.

zmanjšali emisije in se lahko uporabljajo kot zgled v okviru mednarodnih, regionalnih in dvostranskih razprav. Pomemben bo tudi prenos tehnologij.

Svetovno povpraševanje po živem srebru že pada, vendar so zaradi narave problema živega srebra še naprej pomembna prizadevanja za nadaljnje zmanjševanje povpraševanja. Sprejeti je treba ukrepe za postopno opuščanje živega srebra tam, kjer so na voljo ustrezne druge možnosti, kjer takih možnosti ni, pa za izvajanje strogega nadzora. Komisija meni, da bi lahko konkretna prizadevanja za zniževanje povpraševanja znatno zmanjšala svetovno porabo živega srebra, in sicer na približno 1.000 ton ali manj do leta 2020. To temelji predvsem na zmanjšanju uporabe v kloralkalnem sektorju in v proizvodnji baterij, kjer se je znova izkazalo, da so v EU velike možnosti, ter v sektorju pridobivanja zlata.

Padec svetovnega povpraševanja pa ne bo imel polnega učinka, če bo ponudba še naprej velika in poceni, kar bo spodbujalo nadaljnje in nove uporabe. Za zmanjševanje ponudbe bodo potrebni tudi drugi vzporedni ukrepi. Odločitev ZDA, da bo uskladiščila v preteklosti nakopičene strateške zaloge živega srebra, je dobrodošla.

Ukrep 14. Skupnost, države članice in druge interesne skupine bi morale prispevati k mednarodnim razpravam in dejavnostim ter se povezovati s tretjimi državami v okviru dvostranskih dogovorov in projektov, vključno s prenosom tehnologij, s ciljem iskati rešitve za problem živega srebra.

Ukrep 15. Komisija bo proučila možnost vzpostavitve posebnega programa financiranja raziskav in pilotnih projektov za zmanjševanje emisij živega srebra zaradi izgorevanja premoga v državah, ki so izjemno odvisne od trdnih goriv, npr. Kitajska, Indija, Rusija itn.; program bo podoben programu CARNOT, ki spodbuja čisto in učinkovito uporabo trdnih goriv.

Ukrep 16. Skupnost bi morala spodbujati pobudo, v okviru katere bi moralo živo srebro iti skozi postopek „PIC“, opredeljen v Rotterdamski konvenciji.

Ukrep 17. Skupnost in države članice bi morale še naprej podpirati delo v okviru Protokola o težkih kovinah h Konvenciji UNECE o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja.

Ukrep 18. Skupnost, države članice in druge interesne skupine bi morale podpirati tudi globalni program UNEP za živo srebro, npr. v obliki pregledovanja materialov in zagotavljanja tehničnega znanja ter človeških in finančnih virov.

Ukrep 19. Skupnost in države članice bi morale podpirati tudi svetovna prizadevanja, ki prispevajo k zmanjšanju uporabe živega srebra v sektorju pridobivanja zlata, npr. globalni projekt UNDP/GEF/UNIDO za živo srebro. Pretehtati bo treba tudi možnosti za podpiranje posameznih držav v razvoju prek različnih instrumentov, povezanih s pomočjo za razvoj sodelovanja, ob upoštevanju nacionalnih razvojnih strategij.

Ukrep 20. Za zmanjšanje dobave živega srebra na mednarodni ravni bi se Skupnost morala prizadevati tudi za globalno postopno opuščanje primarne proizvodnje in druge države spodbujati k ustavitvi ponovnega vstopa presežkov na trg s pobudo, ki je podobna Montrealskemu protokolu o snoveh, ki tanjšajo ozonski plašč. Predvidena sprememba Uredbe (ES) št. 304/2003 bo v podporo temu cilju omogočila postopno opustitev izvoza živega srebra iz Skupnosti do leta 2011.

11. PREGLED

Širša presoja vplivov določa število kratkoročnih in srednjeročnih mejnikov glede na sedanje ukrepe Skupnosti in druge mednarodne ukrepe, ki bodo omogočili nadaljnjo obravnavo problema živega srebra, uspeh politik in sprejem morebitnih dodatnih ukrepov. Komisija v splošnem namerava pregledati celotno strategijo v zvezi z živim srebrom do konca leta 2010. Ta pregled bo med drugim tudi izpolnil zahtevo na podlagi 4. hčerinske direktive po poročanju o kakovosti zraka glede potreb po nadaljnjem ukrepanju v zvezi z živim srebrom, ob upoštevanju ukrepov, sprejetih na podlagi te strategije. Komisija namerava opraviti pregled z uporabo podatkov iz različnih virov in s pokritjem vseh medijev in ne samo z vidika kakovosti zraka.

12. SKLEPI

Živo srebro predstavlja grožnjo v Skupnosti in v svetovnem merilu. To sporočilo je prvi korak pri uvajanju usklajene strategije Skupnosti na to temo. Predstavljeno je pred nameranim sprejemom zakonodajnih predlogov, napovedanih v tem besedilu, da se omogoči pravočasna priprava stališča Skupnosti v zvezi z živim srebrom za Svet UNEP, ki bo potekal februarja 2005.

Kot odgovor na vabilo k predstavitvi strategije o živem srebru Komisija poziva Svet in Evropski parlament, naj podpreta pristop, opredeljen v tem sporočilu.